

Вступ

Виклики часу в період освітніх реформ створюють потребу в підготовці вчителя мистецьких дисциплін до реалізації нового змісту шкільної мистецької освіти, які зазначені в Державному стандарті початкової загальної освіти, типових освітніх програмах (авторських колективів під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна), методичних рекомендаціях МОН України щодо викладання художньо-естетичних дисциплін в закладах загальної середньої освіти. Викладання мистецтва в 3-х класах органічно продовжує ідеї реалізації Концепції Нової української школи, які було розпочато в першому циклі (1-2 класах), та орієнтує сучасного вчителя мистецтва на підвищення професійного рівня та розвиток комплексу професійних компетентностей, пошуку нових технологій, форм і методів викладання мистецтва для учнів початкової школи.

Методичний посібник розраховано на вчителів музичного мистецтва, що викладають предмет в третьому класі загальноосвітньої школи. До змісту посібника входять: методичні рекомендації, календарно-тематичні та поурочні плани з добіркою творчих завдань до кожного уроку, а також додатки з текстом пісенного репертуару, поспівками.

Посібник укладено на основі Державного стандарту початкової освіти, двох типових освітніх програм (авторських колективів під керівництвом О. Савченко та Р. Шияна) для 3-4 класів та методичних рекомендацій.

На допомогу вчителю подано пісенний репертуар (для уроків мистецтва в 3 класі), витяг із освітньої програми «Мистецтво» для учнів 3-4 класів. Посібник містить календарно-тематичне планування для вчителів мистецтва, які працюють за підручником Кондратової Л.Г. «Мистецтво. 3 клас», подано поурочні плани-конспекти з описом творчих завдань та ігор, розроблених автором до кожного уроку.

Витяг із програми «Мистецтво» для учнів 3 класів (2020 р.)

Метою навчання мистецтва у школі є всебічний художньо-естетичний розвиток особистості дитини, освоєння нею культурних цінностей у процесі пізнання мистецтва; плекання пошани до вітчизняної та зарубіжної мистецької спадщини; формування ключових, мистецьких предметних та міжпредметних компетентностей, необхідних для художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті.

Досягнення поставленої мети передбачає виконання таких **завдань**:

- розвиток почуттєвої сфери учнів, набуття ними досвіду емоційно-естетичних переживань, формування мистецьких уподобань та особистісних художніх цінностей;
- поглиблення мотивації до пізнання творів вітчизняного і зарубіжного мистецтва; виховання гордості за здобутки рідного мистецтва та толерантного ставлення до мистецтва інших етносів і народів;
- формування умінь художнього сприймання, аналізу художньої мови та оцінювання творів мистецтва, аргументування думки відповідно до вікових можливостей з використанням мистецьких термінів;
- оволодіння способами художньо-творчої діяльності в різних видах мистецтва, комунікації з іншими в художній творчості;
- досягнення розуміння учнями можливостей цифрових технологій щодо їх застосування в мистецькій творчості;
- розвиток здатності самопізнання і самовираження, керування власними емоційними станами через мистецтво і різні види художньої творчості; розвиток креативності й мистецьких здібностей;

- формування здатності встановлювати зв'язок між видами мистецтва, між мистецтвом та іншими сферами знання (літературою, математикою, знаннями про природу, історію тощо); мистецтвом і явищами довкілля;
- усвідомлення значення мистецтва в житті людини та художнього пізнання для власної успішності;
- формування культури глядача-слухача;
- соціалізація учнів через мистецтво, формування здатності об'єктивно оцінювати творчі здобутки свої та інших.

Відповідно до зазначених мети і завдань виокремлено **змістові лінії**: «художньо-творча діяльність», «сприймання та інтерпретація мистецтва», «комунікація через мистецтво», які розкривають основну місію загальної мистецької освіти.

Змістова лінія **«Художньо-творча діяльність»** націлює на розвиток креативності та мистецьких здібностей учнів через практичне освоєння основ художньої мови різних видів мистецтва та способів художньо-творчого самовираження. Ця змістова лінія реалізується через формування в учнів умінь застосовувати різні виразні засоби творення художніх образів, імпровізування та естетичного перетворення довкілля.

Змістова лінія **«Сприймання та інтерпретація мистецтва»** спрямована на пізнання цінностей, що втілюють твори мистецтва. Її реалізація передбачає розвиток емоційної сфери учнів, збагачення естетичного досвіду, формування в них умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати, оцінювати мистецтво, виявляючи до нього емоційно-ціннісне ставлення, мистецьку (термінологічну) пропедевтику.

Реалізація змістової лінії **«Комунікація через мистецтво»** націлена на соціалізацію учнів через мистецтво, усвідомлення ними свого «Я» (своїх мистецьких досягнень і можливостей). Змістова лінія передбачає формування в учнів умінь презентувати себе і свої досягнення, критично їх оцінювати, взаємодіяти з іншими через мистецтво у середовищі, зокрема у різних культурно-мистецьких заходах, колективних творчих проєктах, обговореннях тощо, а також формування уявлень про можливість і способи регулювати свій емоційний стан завдяки мистецтву.

Опанування учнями мистецтва у початковій школі ґрунтується на засадах компетентнісного, ціннісного, особистісно зорієнтованого, діяльнісного, ігрового та інтегративного підходів.

Мистецтво сприяє формуванню *ключових компетентностей*, зокрема, у процесі:

- усного висловлювання вражень від мистецтва; за допомогою коментування дорослого й оцінювання власної художньо-творчої діяльності (*вільне володіння державною мовою/ здатність спілкуватися рідною*);
- застосування мистецької термінології, що має іноземне походження, у процесі інтерпретації художніх творів (*спілкування іноземними мовами*);
- встановлення взаємозв'язків між засобами мистецтва і здійсненням елементарних розрахунків для пояснення художньої виразності творів (наприклад, пропорцій частин твору, визначення музичного метра, запису ритму, симетрії / асиметрії танцювального руху тощо) (*математична компетентність*);
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва (*компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність*);
- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення (*інформаційно-комунікаційна компетентність*);
- формування умінь визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (*навчання впродовж життя*);
- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашенні середовища для друзів, сусідів; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан), опанування народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів (*громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей*);
- проявів творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень (*підприємливість та фінансова грамотність*);
- виявлення бажання впроваджувати нові ідеї (*інноваційність*).

Культурна компетентність як стрижнева для мистецької освітньої галузі є інтегральною стосовно інших ключових компетентностей.

Мистецька освітня галузь може реалізуватися через **інтегровані курси або предмети вивчення за окремими видами мистецтва**: наприклад, музичне мистецтво, образотворче мистецтво тощо за умови реалізації упродовж циклу навчання всіх очікуваних результатів галузі та інтегрування навчального змісту.

3 клас

Очікувані результати навчання здобувачів освіти	Зміст навчання
Художньо-творча діяльність	
<i>виконує</i> дитячі пісні (зокрема, музичний фольклор); [3 МИО 1.1]; <i>добирає</i> засоби музичної виразності (темп, динаміку), необхідні для створення настрою, характеру; [3 МИО 1.1]; [3 МИО 1.2]; <i>розуміє</i> значення вокальних вправ для правильного виконання; <i>стежить</i> за точністю і виразністю інтонування, чіткістю дикції, співацькою поставою, диханням; [3 МИО 3.1]; <i>виконує</i> в ансамблі нескладні композиції (трикутник, бубон, маракас, дзвіночки, барабан, тріскачки, сопілка (за умови дотримання гігієни користування), ксилофон, металофон, синтезатор тощо); [3 МИО 1.1]; <i>самостійно добирає</i> тембр музичного інструмента для передавання відповідного образу; [3 МИО 1.1]; [3 МИО 2.1]; <i>імпровізує</i> голосом (музичні, мовленнєві інтонації) та на музичних інструментах; [3 МИО 1.2] <i>створює</i> варіанти ритмічного супроводу до пісні на музичному інструменті за вибором; [3 МИО 1.2]	Спів (співацька постава, дихання, інтонація, фразування, дикція). Оперування засобами виразності та способами створення вокального і вокально-ансамблевого / хорового художнього образу. Гра на музичних інструментах: створення варіантів ритмічного супроводу до пісні, гра в ансамблі зі створенням ритмічного супроводу до пісні тощо. Правила гігієни у користуванні музичними інструментами. Оволодіння музичною грамотою (за необхідністю для художньо-творчої діяльності). Знайомство з елементарною нотною грамотою, необхідною для виконання творів. Відтворення запису найпростіших ритмічних послідовностей.
<i>орієнтується</i> в поняттях музичної грамоти (звук, мелодія, акомпанемент, музична форма, динаміка, схеми диригування (на 2/4); [3 МИО 2.2]; <i>орієнтується</i> в нотному записі (за доцільності для виконання); <i>читає</i> запис найпростіших ритмів; [3 МИО 2.2]; <i>організовує</i> самостійно робоче місце для занять різними видами образотворчої діяльності [3 МИО 1.1]; <i>дотримується</i> охайності та правил техніки безпеки; <i>самостійно користується</i> знайомими художніми інструментами (палітрою, різними видами пензлів, стеками, ножицями тощо) [3 МИО 1.1]; <i>добирає</i> художні матеріали, відповідно до виду мистецтва (образотворче, декоративно-прикладне), в якому працює [3 МИО 1.1];	Організація робочого місця для занять образотворчим мистецтвом. Освоєння інструментарію для образотворчої діяльності. Використання відомих засобів образотворчої виразності для створення візуальних образів. Зображення графічними та живописними матеріалами (традиційними та сучасними). Розміщення зображень на аркуші, у просторі, komponування елементів композиції (площинна, об'ємна), відтворення плановості простору у площинних зображеннях. Ліплення з пластичних матеріалів різними (простими) прийомами і способами.

<i>розпізнає</i> форми (реалістичні, декоративні); <i>досліджує</i> форму предмета і спрощує її до геометричної подібності [3 МИО 1.3]; <i>порівнює</i> будову різних природних форм, їхніх пропорцій [3 МИО 1.3]; <i>добирає</i> відтінки кольору за насиченістю [3 МИО 1.2]; <i>створює</i> реалістичні, казкові, фантастичні образи [3 МИО 1.3]; <i>виконує</i> елементарні замальовки з натури та за уявою в ескізній формі (предмети побуту, об'єкти природи та архітектури) [3 МИО 1.3]; <i>створює</i> зображення в процесі експериментування з кольорами, лініями, крапками різного розміру, формами, об'ємами, фактурами тощо [3 МИО 1.2]; <i>самостійно створює</i> просту, зокрема орнаментальну, композицію (графічну, живописну, декоративну, об'ємну), <i>використовує</i> усю площину аркуша; <i>виконує</i> прості композиції на площині та в об'ємі [3 МИО 1.2]; <i>обирає</i> формат (прямокутний, квадратний, трикутний, в колі, в овалі) для кращого втілення задуму [3 МИО 1.1]; <i>виділяє</i> композиційний центр, головне і другорядне, враховуючи основні пропорції зображуваних предметів, композиційні засоби та правила [3 МИО 1.1]; <i>використовує</i> елементарні закони перспективи (одне за іншим; ближче — більше, яскравіше, тепліше, далі — менше та блідіше, холодніше), передаючи плановість простору у площинних зображеннях [3 МИО 2.2]; <i>передає в зображеннях</i> елементарну будову птахів, тварин, людини, посильно передає рух; ілюзорні зміни розмірів предметів залежно від розміщення у просторі; смислові зв'язки між об'єктами в сюжетних композиціях [3 МИО 1.3]; <i>розрізняє</i> особливості об'ємного (круглого та рельєфного) зображення [3 МИО 2.2]; <i>порівнює</i> найпростіші елементи об'ємних форм [3 МИО 1.3]; <i>виражає</i> особливості об'єкту як образу засобами форми і декору (як у об'ємному, так й у площинному зображенні) [3 МИО 1.1]; <i>оздоблює</i> об'ємну форму рельєфним або живописним декором [3 МИО 1.1]; <i>конструює та створює</i> прості композиції з паперу, художніх, природних та різних підручних матеріалів, самостійно <i>добирає</i> складові композиції [3 МИО 1.2]; <i>творчо використовує</i> різні техніки, інструменти та матеріали для втілення власного задуму (саморобні штампи, набризк, декупаж, колаж) [3 МИО 1.2]; <i>поєднує</i> засоби різних видів мистецтва для втілення художнього задуму; [3МИО 1.1]; [3 МИО 2.2];	Поняття про декор як засіб наповнення й збагачення форми. Елементарна стилізація форм та оздоблювальних елементів різних видів декоративно-прикладного мистецтва (народна іграшка, розпис, витинанка, писанка тощо). Розміщення об'єктів у форматі з дотриманням засобів та правил композиції, для підсилення композиційного центру. Застосування у художньо-творчій діяльності поняття контрасту форм, кольорів . Передача плановості у зображенні з натури та за уявою. Створення сюжетних композицій. Сприймання засобів виразності в скульптурі (барельєф, горельєф). Створення художнього образу засобами декоративної насиченості форми (фактурою, деталями, розписом). Прикрашання місця, де навчається, живе. Вирізування, конструювання з паперу та інших підручних матеріалів. Робота з природними матеріалами. Створення синтетичного художнього образу. Інсценізація, найпростіші театральні етюди (створення театралізованих образів, зокрема, під час рольового виконання пісні). Відтворення нескладних танцювальних елементів. Елементарне вправлення у сценічній поведінці.
--	---

<i>імпровізує</i> засобами пантоміми (міміка, жести); пластично інтонує музичні образи; [3 МИО 1.2]; <i>виконує</i> нескладні ролі (в тому числі, пісні «у ролях»), <i>добирає</i> засоби вираження (темп, тембр голосу, динаміку, рухи, міміку); [3МИО 1.1]; [3 МИО 1.2]; <i>грає</i> елементарні театральні етюди (само-стійно <i>обирає</i> відомих персонажів та перетворюється в них, зокрема, <i>імітує</i> характерні рухи, ходу, звуки, міміку тощо); [3 МИО 1.2]; <i>вправляється</i> над інтонацією мовлення, диханням; дикцією, мімікою, жестами; <i>рухається</i> під музику, <i>добираючи</i> відомі танцювальні елементи (народні, сучасні); <i>узгоджує</i> свої рухи з музичним супроводом (співом); створює сценічні інтерпретації пісенних образів; [3 МИО 1.1]; <i>використовує</i> атрибути для підсилення синтетичної виразності (із запропонованих); [3 МИО 1.1]; <i>комбінує</i> знайомі художні техніки, звуки, ритми, рухи, лінії, кольори, форми, фактури, матеріали тощо для втілення ідеї в художньому образі [3 МИО 1.2]; <i>створює</i> образи, використовуючи знайомі засоби та способи за уявою [3 МИО 1.1]; [3 МИО 1.2]; <i>створює образи</i> (звуки, слова, пантоміму, рухи, лінії, кольори, об'єми, декор тощо), якими може виразити свої почуття та емоції [3 МИО 3.4]; <i>виокремлює і фіксує</i> в доступний спосіб цікаві явища довкілля; відтворює їх у творчій діяльності (імпровізаціях мелодій, інсценізації пісень, пластичному інтонуванні); [3 МИО 1.3]; <i>пропонує</i> ідеї оздоблення місця, де навчається, живе [3 МИО 1.3]; <i>реалізовує</i> їх (за допомогою інших або самостійно втілює нескладний задум оздоблення місця, де навчається і власного помешкання [3 МИО 1.3]; <i>розпізнає</i> власні емоції від художньої творчості, <i>обирає</i> види художньо-творчої діяльності відповідно до свого настрою [3 МИО 3.4]; <i>передає</i> власні емоції у творчій роботі за допомогою кольору [3 МИО 1.1]; [3 МИО 3.4] <i>дотримується</i> загальноприйнятих правил поведінки в закладах культури та мистецтва (театрі, музеї тощо) [3МИО 3.3];	Добір реквізиту, бутафорії, деталей костюмів. Експериментування зі звуками, тембрами, ритмами, рухами, лініями, кольорами, формами, матеріалами. Спостереження за довкіллям для створення художніх образів (повадки тварин; характерні особливості ходи, жестів людей різного віку, інтонація мовлення людини в різних життєвих ситуаціях тощо), вплив світла на зміну кольорів у природному середовищі. Самовираження в художньо-творчій діяльності. Культура глядача, слухача.
--	---

Сприймання та інтерпретація мистецтва

<i>емоційно сприймає</i> твори різних видів мистецтва і виявляє враження у вербальний або невербальний спосіб; [3 МІО 2.1]; <i>вирізняє</i> елементи музичної мови, застосовані для характеристики музичного образу, зокрема із сюжетною (літературною) програмою (мелодія, темп, динаміка, гучність, ритм, тембр (голос та деякі музичні інструменти), лад (мажор, мінор); [3 МІО 2.2] <i>розпізнає</i> прості музичні форми (двохастинна, трихастинна, куплетна); [3 МІО 2.1]; [3 МІО 2.2] <i>визначає</i> особливості втілення образу у творах образотворчого мистецтва та архітектури [3 МІО 2.2]; <i>характеризує</i> колір об'єктів довкілля відповідно до часу доби та пір року [3 МІО 2.2]; <i>висловлює</i> судження щодо передання емоційного стану зображуваних об'єктів та явищ навколишнього світу у творі (зокрема, у стані спокою та в русі) [3 МІО 2.1]; <i>визначає</i> композиційну будову твору образотворчого мистецтва та архітектури [3 МІО 2.2]; <i>вирізняє</i> кольорову гаму твору (тепла, холодна), тональність (світлі й темні кольори), насиченість (яскравий, тьмянний) загальний колорит; елементи композиції твору (центр, головне і другорядне; побудову твору (симетричну та асиметричну, статичну, динамічну, ритмічну, метричну) [3 МІО 2.1]; <i>цілісно охоплює увагою</i> художній твір; зосереджується на характерних деталях; порівнює музичні та візуальні, хореографічні образи; [3 МІО 2.1]; <i>зіставляє</i> твори мистецтва та явища довкілля (за допомогою вчителя) [3МІО 1.3]; [3 МІО 2.2]; <i>вирізняє</i> елементи художньої мови творів синтетичних видів мистецтва для характеристики художнього образу: акторську гру, костюми, декорації, музичне оформлення театального/екранного твору [3 МІО 2.2]; <i>розрізняє</i> засоби виразності та характеризує музичні твори вокальні та інструментальні; [3 МІО 2.2]; <i>розрізняє</i> засоби виразності та характеризує твори живопису, графіки, скульптури [3 МІО 2.2]; <i>розрізняє</i> та характеризує виразні засоби різновидів театального мистецтва (драматичний, ляльковий, музичний), народної, класичної та сучасної хореографії; [3 МІО 2.2] <i>розрізняє та характеризує</i> виразні засоби анімаційних фільмів; [3 МІО 2.2]	Сприймання творів різних видів мистецтва. Виразні засоби (елементи мови) різних видів мистецтва (музичне, образотворче, театр, хореографія, кіно тощо). Участь в обговоренні мистецького твору з використанням знайомих мистецьких термінів. Використання декору для створення образу. Ознайомлення з елементарними поняттями з кольорознавства та композиції.
---	---

<i>розпізнає та характеризує</i> художні матеріали, якими виконана учнівська творча робота (кольорові олівці, фломастери, акварель, гуаш, пластилін тощо) [3 МИО 2.2]; <i>порівнює</i> природні форми, образи довкілля з їх художнім (декоративним) трактуванням [3 МИО 1.3]; <i>визначає</i> власні емоції від сприймання мистецьких творів [3 МИО 3.4]; <i>добирає</i> слова для характеристики вражень із власного запасу [3 МИО 3.3]; <i>пояснює</i>, що подобається або не подобається у творі [3 МИО 2.1]; <i>обирає</i> твори відповідно до свого настрою; пояснює, від чого дістає насолоду; добирає твори для поліпшення свого настрою [3 МИО 2.1]; [3 МИО 3.4]; <i>відтворює</i> емоційні враження від твору мистецтва улюбленими художніми засобами [3 МИО 3.4]; <i>порівнює</i> свої настрої та почуття із тими, що втілені у художньому творі (на основі діалогу між автором та глядачем) [3 МИО 2.1].	Сприймання синтетичних образів. Зіставлення виразних засобів різних видів мистецтва. Зіставлення художніх образів, подібних за сюжетом та втілених у різних видах мистецтва. Мистецька пропедевтика. Знайомство з різновидами музичного (вокальна, інструментальна), образотворчого (живопис, графіка, скульптура); театрального (драматичний, ляльковий, музичний) мистецтва, хореографії (народна, класична, сучасна), кіно (кінофільм, мультфільм); жанрами музичного мистецтва (пісня, танець, опера, балет); жанрами образотворчого мистецтва (портрет, пейзаж (краєвид), натюрморт, анімалістичний тощо); видами орнаментів (рослинний, геометричний тощо та за призначенням (стрічковий, розетка); видами анімації (мальована, лялькова, пластлінова, комп'ютерна), танцями (гопак, козачок, вальс, полька тощо). Спостереження за довкіллям та його втіленням у художніх образах. Самопізнання через сприймання творів мистецтва. Вербальний опис вражень, емоцій, викликаних творами. Використання у сприйманні творів різних видів мистецтва для задоволення та поліпшення власного емоційного стану. Самовираження у художньо-творчій діяльності. Розуміння значення мистецтва у житті людини.
Комунікація через мистецтво	
<i>характеризує</i> власну творчість за поданими орієнтирами; [3 МИО 3.1]; <i>пояснює</i>, що вдалося чи не вдалося; визначає за допомогою вчителя/вчительки труднощі; обирає (за допомогою вчителя/вчительки) спосіб удосконалення [3 МИО 3.2]; <i>презентує</i> результати власної творчості (співає улюблені пісні, виконує танцювальні рухи, демонструє власні роботи з образотворчого мистецтва тощо) перед рідними, однолітками [3 МИО 3.2]; <i>пояснює</i> задум [3 МИО 3.2]; <i>визначає</i> досягнення однолітків у художньо-творчій діяльності, виявляючи доброзичливість у висловлюваннях; [3 МИО 3.3]; <i>обговорює</i> з іншими враження від сприймання творів різних видів мистецтва та творчої діяльності, поважаючи уподобання інших [3 МИО 3.3]; <i>бере участь</i> у шкільних мистецьких заходах (концертах, конкурсах, виставках, фестивалях, інсценізаціях народних обрядів, арт-мобах, тижнях мистецтва тощо), у колективних творчих проєктах, зокрема із використанням засобів улюбленого виду мистецтва і художньо-творчої діяльності [3 МИО 3.3]; <i>виконує</i> різні дії / ролі в колективному творчому процесі, виявляючи повагу до інших [3 МИО 3.3]	Презентація власних творчих досягнень. Оцінювання власної творчості за поданими орієнтирами. Оцінювання творчих здобутків однолітків за спільно визначеними орієнтирами. Виховні ситуації на основі творів мистецтва (обговорення сюжетів, характерів, вчинків, дій персонажів, створюваних мистецькими засобами). Колективне виконання творчого задуму. Оцінювання і самооцінювання у колективній творчості. Проведення шкільних мистецьких заходів. Дотримання правил творчої співпраці, взаємодії, комунікації.

Методичні рекомендації для вчителів мистецтва щодо організації освітньої діяльності школярів 3 класів з інтегрованого курсу «Мистецтво»

*(Витяг із Методичних рекомендацій
щодо викладання навчальних дисциплін у початковій школі)*

Організація освітньої діяльності у 3 класах закладів загальної середньої освіти здійснюється відповідно до законів України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», Указу Президента України від 13.10.2015 № 580/2015 «Про стратегію національно-патріотичного виховання дітей та молоді на 2016-2020 роки», Концепції Нової української школи (схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р «Про схвалення Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року»; <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/ua-sch-2016/konczepczya.html>), Державного стандарту початкової освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 87 від 21.02.2018 та типових освітніх програм (наказ МОН України від 20.04.2018 № 407).

Новий Державний стандарт початкової освіти, регламентуючи свободу педагогічних спільнот у виборі шляхів навчання, виховання і розвитку школярів, відкриває можливість вибору та створення власного навчального забезпечення освітнього процесу. Чинні вимоги до його якості доповнюються показниками, що відповідають пріоритетам нового Державного стандарту і передбачають: реалізацію ідеї інтеграції; дослідницький підхід до формування умінь; конструювання знань, а не їх відтворення; організацію пошуку інформації з різних джерел; розвиток критичного мислення, творчості тощо.

Нова українська школа приділяє вагомому увагу розвитку творчості (креативності) та емоційного інтелекту — якостей особистості, необхідних їй упродовж життя (за даними висновків світових експертів) та визначених Законом України «Про освіту» (стаття 12) якостей, що активно розвиваються у процесі різних видів мистецької діяльності — спів, малювання, гра на дитячих музичних інструментах, імпровізація, інсценізація, активне сприймання творів мистецтва для розуміння їх впливу на людину. У Державному стандарті початкової освіти та типових освітніх програмах (мистецька освітня галузь) зроблено вагомий акцент на формування в межах цієї освітньої галузі таких мистецьких умінь, які б ефективно сприяли розвитку дитячої творчості, творчому та особистісному самовираженню, активному (діяльнісному) збагаченню емоційного досвіду.

Упродовж навчання у 3 класі в дітей мають системно формуватися виконавські уміння та навички, характерні для кожного окремого виду художньої діяльності: опанування графічних, живописних, декоративних технік, знайомство з правилами композиції, кольорознавства, ліплення тощо (з образотворчого мистецтва); формування вокальних та хорових навичок (з музичного мистецтва); набуття елементарних акторських та хореографічних умінь під час театралізацій, інсценізацій, рольових ігор, рухів під музику тощо.

Водночас у контексті інтегрованого навчання відбувається формування поліхудожніх умінь та якостей (здатність до порівняння мови різних видів мистецтва, відтворення різних явищ через музичні інтонації, малюнок, рух, жест, «оживлення» творів образотворчого мистецтва, візуалізація музики тощо). Формування кожного з вищезазначених мистецьких умінь потребує особливого фахового педагогічного підходу.

Необхідною умовою реалізації завдань мистецької освітньої галузі є дотримання інтегративного підходу у навчанні, який може розглядатися у декількох значеннях:

— (у вузькому) через узгодження програмового змісту в межах галузі між різними навчальними предметами (за умови автономного викладання «Музичне мистецтво», «Образотворче мистецтво»);

— (у широкому) через узгодження предметів мистецької освітньої галузі зі змістом інших освітніх галузей (наприклад, сприймання музичного твору, мультфільму тощо на заняттях з вивчення мови), за умови дидактичної доцільності і коректності використання того чи іншого матеріалу.

Акцентовання освіти на реалізацію компетентнісного підходу зумовлює рельєфне визначення компетентностей, які формуються засобами мистецтва, зокрема, у процесі:

- усного висловлювання своїх вражень від мистецтва; оцінювання власної художньо-творчої діяльності (вільне володіння державною мовою / здатність спілкуватися рідною);
- здійснення елементарних розрахунків (наприклад, для встановлення пропорцій, запису ритму тощо) (математична компетентність);
- спостереження, дослідження і відтворення довкілля та явищ природи засобами мистецтва (компетентності у галузі природничих наук, техніки і технологій, екологічна компетентність);

- самостійного (чи за допомогою дорослого) використання інформаційних технологій для отримання мистецької інформації, художнього творення (інформаційно-комунікаційна компетентність);
- формування умінь визначати власні художні інтереси, досягнення і потреби; прагнення доцільно використовувати свій час для пізнання, сприймання, творення мистецтва (навчання впродовж життя);
- співпраці з іншими, зокрема участі у мистецьких заходах, прикрашанні середовища, де живе та навчається; прояву відповідальності за особистий і колективний результат; використання мистецтва для отримання задоволення (впливу на власний емоційний стан) (громадянські та соціальні компетентності, пов'язані з ідеями демократії, справедливості, рівності, прав людини, добробуту та здорового способу життя, з усвідомленням рівних прав і можливостей);
- виявлення шани до народних традицій, мистецтва рідного краю; толерантного ставлення до мистецтва різних народів (культурна компетентність);
- прояву бажання ділитися своїми творчими ідеями; творчої ініціативи та намагання її реалізовувати, зокрема через втілення у практичній художньо-творчій діяльності (індивідуальній і колективній); презентації результатів власних мистецьких досягнень (підприємливість та фінансова грамотність);
- сприяння і підтримка бажання впроваджувати нові ідеї (інноваційність).

Формування ключових компетентностей має відбуватися **системно і природно** впродовж усього періоду навчання на уроках (чи у певних навчальних ситуаціях), де це педагогічно доцільно: учитель має застосовувати свій методичний інструментарій тільки **у контексті реалізації завдань мистецької освітньої галузі**, тільки через відповідні мистецькі трактування і приклади.

Звертаємо увагу, що Типова освітня програма дає можливості вчителю, орієнтуючись на її вимоги та орієнтовний зміст, самостійно визначати тематику навчання, обсяг годин на вивчення окремої теми, поурочний розподіл опанування кожної теми тощо. Програма передбачає творче ставлення вчителя до змісту і технологій навчання, добору навчального художнього матеріалу: кожен учитель має можливість обирати мистецькі твори для сприймання та виконання учнями, орієнтуючись на критерій їх високої художньої якості, тематику, цікавість для учнів і відповідність їхньому віку. Вишеозначене відображається у календарно-тематичному плані педагога на навчальний рік, відповідно до якого він (вона) здійснює навчання здобувачів освіти.

Провідними видами діяльності відповідно до змістових ліній програми є художньо-творча діяльність, пізнання мистецтва та комунікація через мистецтво, у процесі яких відбувається формування і розвиток **предметних мистецьких компетентностей** — музичних, образотворчих тощо.

Художньо-творча діяльність на уроках мистецтва

Художньо-творча діяльність реалізується у формуванні виконавських умінь та навичок з різних видів мистецтва, зокрема: через опанування графічних, живописних, декоративних технік, знайомство з основами композиції, кольорознавства, ліплення тощо (з образотворчого мистецтва); розвиток ритмічного чуття, вокальних та хорових (з музичного мистецтва), акторських та елементарних танцювальних умінь тощо. Велике значення упродовж другого циклу навчання має надаватися удосконаленню розвитку ритмічного чуття, імпровізаціям, різного роду експериментам (наприклад, з кольорами, звуками), а також підтримці дитячих ідей та ініціатив у прикрашанні, естетизації навколишнього середовища, що значно розширює можливості дітей у власному творчому вияві — художньому самовираженні.

Окрім того, важливо привчати дітей не тільки творити і самовиражатися, а й презентувати результати власної творчості, брати участь у шкільних мистецьких заходах (концертах, виставках, інсценізаціях тощо), а з часом виявляти ініціативу їх створення, спілкуватися з друзями та знайомими про мистецтво. Пізнання мистецтва відбувається як через художньо-творчу діяльність, так і активне сприймання творів різних видів мистецтва та знайомства з особливостями їхньої художньо-образної мови. Звертаємо увагу, що пізнання мови мистецтва (зокрема нотної грамоти) має відбуватися в ігровій формі і тільки в контексті її практичного застосування: наприклад, під час виконання невеликих вокальних поспівок чи відтворення ритмічних послідовностей.

Із першого дня спілкування з мистецтвом дітей слід привчати уважно (щоуроку) слухати і споглядати твори мистецтва, виявляти (в тому числі висловлювати) власні враження, шукати зміст, розуміти, яким чином він розкривається (через характеристику художньої мови). Водночас у процесі обговорення творів мистецтва не слід вдаватися до суто мистецтвознавчого аналізу, а застосовувати різні методичні прийоми та методи для зацікавлення учнів та їх занурення у зміст твору. Системно і послідовно дітей потрібно привчати визначати, описувати емоційні стани, викликані почутим, побаченим, формувати культуру емоційного сприймання й реагування на твір мистецтва.

Календарно-тематичне та поурочне планування здійснюється вчителем у довільній формі, у тому числі з використанням друкованих чи електронних джерел тощо. Формат, обсяг, структура, зміст та оформлення календарно-тематичних планів та поурочних планів-конспектів є **індивідуальною справою вчителя**. Встановлення універсальних у межах закладу загальної середньої освіти міста, району чи області стандартів таких документів є неприпустимим.

Автономія вчителя має бути забезпечена академічною свободою, включаючи свободу викладання, свободу від втручання в педагогічну, науково-педагогічну та наукову діяльність, вільним вибором форм, методів і засобів навчання, що відповідають освітній програмі, розробленням та впровадженням авторських навчальних програм, проектів, освітніх методик і технологій, методів і засобів, насамперед методик компетентнісного навчання. Вчитель має право на вільний вибір освітніх програм, форм навчання, закладів освіти, установ і організацій, інших суб'єктів освітньої діяльності, що здійснюють підвищення кваліфікації та перепідготовку педагогічних працівників.

При розробленні календарно-тематичного, системи поурочного планування вчителю/вчительці необхідно самостійно вибудовувати послідовність формування очікуваних результатів навчання, враховуючи при цьому послідовність розгортання змісту в обраному ними підручнику. Учителю може самостійно переносити теми уроків, відповідно до засвоєння учнями навчального матеріалу, визначати кількість годин на вивчення окремих тем. Адміністрація закладу загальної середньої освіти або працівники методичних служб можуть лише надавати методичну допомогу вчителю, з метою покращення освітнього процесу, а не контролювати його.

Тематичне наповнення уроків мистецтва 3 класу за підручником Кондратової Л.Г.

У третьому класі весь навчальний матеріал поділено на чотири теми: дві у I семестрі — «У майстернях митців» (16 годин), «Сюжет у мистецтві» (16 годин) та дві у II семестрі — «Народне мистецтво» (20 годин), «У театрі та кіно» (18 годин).

Перша тема «У майстернях митців» має 16 уроків: 8 уроків музичного мистецтва та 8 уроків образотворчого мистецтва, що органічно поєднують у собі інтеграцію з іншими видами мистецтва.

У сфері музичного мистецтва учні опановують: поняття мелодія, знайомляться з особливостями професії композитор, повторюють різновиди музичного мистецтва (вокальна, інструментальна музика). Учні знайомляться з поняттям композиція музичного твору, будовою жанру пісні, куплетною формою. Протягом вивчення теми відбувається знайомство із двочастинною музичною формою, розглядають контраст частин у творі. Продовжуючи вивчати форму в музичному творі, школярі знайомляться із тричастинною музичною формою. В ході вивчення теми школярі відвідують педагога з вокалу, опановують поняття спів, вокальне мистецтво, повторюють правила співу, вчать правильно дихати під час співу. В студії вокалу діти отримують уявлення про аранжування, звукозапис вокальних творів, пригадують осінні календарно-обрядові жнивницькі пісні.

Учні опановують елементарне музикування на металофоні, синтезаторі, виконують пластичну імпровізацію та вигадують рухи до танцю-імпровізації.

Основними видами діяльності при цьому є практичні завдання з музикування, вокально-хорові вправи та виконання пісень під акомпанемент та фонограму, музичне сприймання та аналіз творів музичного мистецтва, різноманітні види імпровізації: інтонаційно-мелодична, пластична, ритмічна.

Школярі протягом вивчення теми виконують пісні «у ролях», відтворюючи образ мімікою, пластикою рухів, навчаються виконувати прості ритмічні послідовності, грати в ансамблі прості композиції та роблять спроби у пластичній імпровізації.

У сфері образотворчого мистецтва учні опановують: поняття графіка, відбувається знайомство із професією художника-графіка, матеріалами, інструментами та обладнанням для створення графічних творів. В ході вивчення теми повторюють типи кольорів: теплі, холодні, хроматичні, ахроматичні, контрастні, споріднені, отримують досвід визначення кольорів у картинах, проводять аналіз кольорової гами творів, порівнюють образи книжкової графіки та мультиплікації, проводять перегляд прикладів графічних творів та здійснюють їхній аналіз, виконують творчі роботи графічними матеріалами.

Знайомляться з поняттям композиція у візуальних мистецтвах, розглядають засоби виразності графіки: крапка, лінія, пляма, тон, колір. Виконують вправи на зображення предметів різними графічними засобами. Відбувається знайомство із поняттям статичні та динамічні графічні композиції.

У майстерні скульптора відбувається знайомство із матеріалами, інструментами та обладнанням для створення скульптурних творів, аналіз форми скульптурних творів. Розглядається форма в скульптурі та загальне знайомство із засобами виразності скульптури: об'єм, силует, пропорції, фактура, світлотінь. Відбувається знайомство із фактурою як засобом виразності скульптурного твору через перегляд скульптурних творів, порівняння фактури скульптурних творів. Учні знайомляться із різновидом скульптури рельєф, розглядають форму в рельєфах та опановують поняття горельєф, барельєф.

У сфері вивчення архітектури здійснюється подорож у майстерню архітектора, відбувається знайомство з архітектурними формами, матеріалами, інструментами та обладнанням для створення ескізу, проекту, макету архітектурної споруди, аналізуються архітектурні проекти. Протягом вивчення теми відбувається знайомство із парковою архітектурою, особливостями будов парків, проходить аналіз ландшафту парків, наводяться приклади ландшафтних споруд (фонтанів).

Школярі набувають практичних навичок спілкування з візуальними та іншими видами мистецтва в процесі художньо-творчої діяльності, сприймання та інтерпретації творів мистецтва та комунікації через мистецтво.

Друга тема «Сюжет у мистецтві» (16 годин) має 16 уроків: 8 уроків музичного мистецтва та 8 уроків образотворчого мистецтва, що органічно поєднують у собі інтеграцію з іншими видами мистецтва.

У сфері музичного мистецтва учні опановують: поняття сюжет в музичному творі, казкові сюжети, сюжетну та програмну музику, опановують мажорний та мінорний лади, відбувається знайомство із казковими сюжетами та персонажами в музичних творах. В ході вивчення теми розглядають особливості музичних портретів на прикладі програмних творів, відбувається знайомство із поняттям танець, вивчається прийом гри на скрипці пічікато, а також вивчаються традиції святкування Дня св. Миколая. Основними видами діяльності в ході вивчення теми є практичні завдання з виконання пластичних імпровізацій до казкового сюжету, створення власної поспівки на віршований текст, набуваються навички музикування, розширюється досвід виконання пісень під акомпанемент та фонограму.

У сфері образотворчого мистецтва учні опановують: поняття живопис, станковий і монументальний живопис, сюжет у творі живопису. В майстерні художника-живописця відбувається знайомство з матеріалами, інструментами та обладнанням для створення творів живопису, видами фарб художника (олійні, акрилові, гуашеві, акварельні), переглядаються твори монументального та станкового живопису. Протягом вивчення теми акцентується увага на живописних творах із казковими сюжетами, осінніми пейзажами, відбувається знайомство з техніками монотипія, акварель по-вологому. Вивчається поняття колорит, повторюються контрастні та споріднені кольори. Розглядаються картини анімалістичного жанру, а також вивчаються особливості портретного жанру, вивчаються види портретів у візуальних мистецтвах (живописі та скульптурі) та відбувається аналіз живописних творів із різдвяним сюжетом тощо.

Третя тема «Народне мистецтво» (20 годин) має 20 уроків: 10 уроків музичного мистецтва та 10 уроків образотворчого мистецтва, що органічно поєднують у собі інтеграцію з іншими видами мистецтва.

У сфері музичного мистецтва учні опановують: різновиди українських народних музичних інструментів (духові, струнні, ударні). У майстерні народного майстра з виготовлення музичних інструментів відбувається знайомство із матеріалами, інструментами та обладнанням для створення музичних інструментів. Протягом вивчення теми відбувається знайомство із троїстими музиками, коломийками. Розкриваються особливості народних духових інструментів: волинка, трембіта; струнно-щипкових інструментів: кобза, бандура, дримба; струнно-смичкових інструментів: цимбали, гудок, скрипка та басоля; ударних народних інструментів. Відбувається знайомство із поняттями а сарпела, строфічна будова пісні; поняттями вокальна, хорова музика; українськими народними танцями: гопак, козачок; народним образом весни. Основними видами діяльності є практичні завдання з виконання рухів під музику, створення пластичних імпровізацій, музикування на шумових інструментах. Відбувається удосконалення досвіду здійснення аналізу творів мистецтва, проведення інсценування, виконання пісень під акомпанемент та фонограму.

У сфері образотворчого мистецтва учні опановують: види декоративно-прикладного мистецтва. В гостях у народних майстрів вишивки відбувається знайомство із матеріалами, інструментами та обладнанням для створення вишивки, символікою рушників, створюються моделі одягу із вишивкою. В гостях у народного майстра гончаря діти знайомляться з матеріалами, інструментами та обладнанням для створення гончарних виробів, видами гончарного посуду, керамічними народними іграшками, виконують практичну роботу з ліплення та працюють із мобільними додатками. Протягом чверті школярі вивчають поняття орнамент, знайомляться із типами орнаментів опішнянської, косівської, бубнівської, гаварецької кераміки. В майстернях майстрів відбувається знайомство із художньою обробкою дерева та металу, із матеріалами, інструментами та обладнанням для створення дерев'яних і металевих виробів. У майстернях майстрів ткацтва, килимарства відбувається знайомство із матеріалами, інструментами та обладнанням для створення тканини і килимів, кольорами і орнаментом у виробках. В гостях у майстрів художнього розпису розпочинається знайомство із матеріалами, інструментами та обладнанням для створення розпису, з поняттям художній розпис, кольори і орнаменти. Протягом вивчення теми відбувається знайомство з українським національним костюмом. Основними видами діяльності є практичні завдання із створення декоративного розпису, витинанки, ліплення, композицій, моделей та малюнків національного костюма, удосконалюються практичні навички

спілкування з декоративними видами мистецтва в процесі художньо-творчої діяльності, сприймання та інтерпретації творів декоративного мистецтва та здійснення комунікації через мистецтво.

Четверта тема «У театрі та кіно» (16 годин) має 16 уроків: 8 уроків музичного мистецтва та 8 уроків образотворчого мистецтва, що органічно поєднують у собі інтеграцію з іншими видами мистецтва.

У сфері музичного мистецтва учні опановують: види театру, особливості драматичних та музично-драматичних театрів, відбувається знайомство із різновидами лялькових театрів, здійснюється порівняння театральної постановки з мультфільмами. В ході знайомства з жанром опери розглядаються особливості дитячої опери, а також особливості жанру балет. Відбувається знайомство з поняттям бальний танець та його різновидами, переглядається історія бального танцю. Протягом вивчення теми розглядаються кінофільми та музичні фільми для дітей. Відбувається знайомство із різновидами мультфільмів та їхніми особливостями. Серед практичних видів робіт провідними стають інсценування, створення імпровізацій, композицій, робота над аналізом театральної музики.

У сфері образотворчого мистецтва учні опановують: поняття реквізит, бутафорію, театральна маска та їхні значення. Відбувається знайомство із таємницями лялькового театру, розглядаються ролі художника, постановника, оформлювача та модельєра в ляльковому театрі, відбувається знайомство із особливостями процесу створення ляльок. Протягом вивчення теми відбувається знайомство з поняттям театральний костюм, типи театральних костюмів, вивчається силуетне зображення, афіша, шрифт. В ході вивчення балету розглядаються особливості балетного костюма. Практичну роботу спрямовано на створення ескізу театального костюма з паперу до театральної вистави, створення об'ємних або плоских паперових ляльок для домашнього пальчикового театру, балеринки із серветок, шаблонів-силуетів танцюючих пар, афіші для дитячого кінофільму тощо.

Протягом навчального року педагог має можливість обирати мистецькі твори для сприймання та співу, орієнтуючись на навчальну тематику та критерій їхньої високої художньої якості, а також розробляти художньо-практичні та ігрові завдання для учнів, враховуючи мету уроку, програмні вимоги, дбаючи про цілісну драматургію уроку.

Предмети мистецтва в загальноосвітній школі мають важливе естетико-виховне спрямування, якому підпорядковуються дидактичні завдання, тому вчитель має сприяти зростанню в учнів інтересу до мистецтва, розвитку здатності емоційно реагувати на художні твори і знаходити в них особистісний смисл.

Отже, головне надзавдання вчителя — створити захопливу, емоційно піднесену атмосферу, щоб кожен урок став справжнім **УРОКОМ МИСТЕЦТВА**, надихав учнів на творчість поза його межами — в особистісній і соціокультурній діяльності.

КАЛЕНДАРНО-ТЕМАТИЧНЕ ПЛАНУВАННЯ УРОКІВ МИСТЕЦТВА В 3 КЛАСІ

за підручником «Мистецтво» Кондратової Л.Г.

Тема 1. У майстернях митців (16 годин)

№ п/п	Тема	Мистецькі поняття для ознайомлення	Сприймання та інтерпретація мистецтва	Художньо-творча діяльність	Комунікація через мистецтво
1.	Мистецька мандрівка	Повторення правил слухання музики. Правила співу. Поняття: мелодія. Карта мистецької подорожі.	А. Рубінштейн. «Мелодія». Перегляд відеоролика «Музична скарбничка України».	Завдання на вибір <i>Вокальна діяльність:</i> пісня М. Мазур «Кольоровий світ» – розумчвання. <i>Творча діяльність:</i> колаж на тему «Пісенна Україна». <i>Ігрова діяльність:</i> Гра «Музичні журналісти». Гра «Показ змісту пісні руками» (робота із зошитом). Таночок-імпровізація до пісні. <i>Музикування:</i> Створення музичного супроводу до пісні на шумових інструментах.	Обговорення на тему «Музична скарбничка України». Оцінювання власної творчої діяльності та діяльності інших учнів. Визначення власних емоцій від уроку.
2.	Мистецька мандрівка	Повторення правил роботи з інструментами. Повторення типів кольорів: теплі, холодні, хроматичні, ахроматичні, контрастні, споріднені. Карта подорожі Країною візуальних мистецтв.	В. Басалига. Ілюстрація до казки «Брати ведмедики». К. Моне. «Копиці сіна в Живерні». В. Шморгун. «Дуб навпроти сонця». Перегляд відеоролика «Кольори літа».	Завдання на вибір Аналіз живописних творів: визначення кольорів у картинах (робота з підручником). Аналіз кольорової гами творів (робота з альбомом). Виконання пісні М. Мазур «Кольоровий світ». Створення композиції «Літні канікули» – техніка виконання гуаш або акварель (під звучання твору Й. Гайдна «Дитяча симфонія. Перша частина».) Створення малюнка «Я і мистецтво» (робота в альбомі, техніка – на вибір учня).	Обговорення на тему «Літні канікули. Типи кольорів». Демонстрація власних досягнень. Визначення власних емоцій від уроку.

№ п/п	Тема	Мистецькі поняття для ознайомлення	Сприймання та інтерпретація мистецтва	Художньо-творча діяльність	Комунікація через мистецтво
3.	В гостях у митців	В гостях у композитора. Особливості професії композитора. Знайомство із студією звукозапису.	М. Лисенко. «Експромт ля-мінор». Аналіз музичного твору. Перегляд відеоролика «Музика розповідає...».	Завдання на вибір <i>Вокальна діяльність:</i> Виконання пісні М. Мазур «Кольоровий світ». <i>Творча діяльність:</i> Добір кольорів до музики. Перевірка знань з теми. Робота в зошиті. <i>Ігрова діяльність:</i> Гра «Музичні звуки» (звуковидобування на металофоні та синтезаторі: високі чи низькі, довгі чи короткі, тихі або гучні.) Гра «Знайди колір до твору» (робота в альбомі). <i>Музикування:</i> «Музичні звуки». Музикування на металофоні, синтезаторі. «Я – композитор».	Обговорення на тему «Музика розповідає». Оцінювання творчої діяльності. Визначення власних емоцій від творчої діяльності.
4.	В гостях у митців	В гостях у художника-графіка. Знайомство із матеріалами, інструментами та обладнанням для створення графічних творів. Поняття: графіка.	О. Савченко-Більський. «З вірою в Україну». Туш, перо. Т. Шевченко. «Дерево». Олівець. А. Боярин. «Чортків». Пастель. Учнівська робота. «Равлик». Фломастери. Перегляд прикладів графічних творів. Аналіз графічних творів. Перегляд уривка з мультфільму «Котик і Півник» (режисер А. Грачова).	Завдання на вибір Виконання творчої роботи «Дзвінкоголосий півник», техніка – графічні матеріали (робота в альбомі). Гра «Порівняння образів книжкової графіки та мультиплікації». Завдання: «Інструменти художника-графіка» (робота в альбомі).	Обговорення на тему «Художник-графік. Його інструменти». Визначення власних емоцій від роботи над малюнком «Дзвінкоголосий півник». Демонстрація власних досягнень.
5.	Зустріч із композицією	Повторення різновидів музичного мистецтва (вокальна, інструментальна музика).	Українська народна пісня «Ой ходить сон». Аналіз музичного твору.	Завдання на вибір <i>Вокальна діяльність:</i> Пісня «Школа – весела сім'я» (сл. А. Орел, муз. О. Антоняка) – розучування. <i>Творча діяльність:</i> Перевірка знань до теми. Робота в зошиті.	Обговорення на тему «Композиція музичного твору. Куплетна форма». Оцінювання творчої діяльності. Визначення власних емоцій від творчої діяльності.

І семестр
Тема 1. У МАЙСТЕРНЯХ МИТЦІВ
(16 год.)
Урок 1.

Дата _____

Клас _____

Додатковий
матеріал до уроку

Тема уроку. Мистецька мандрівка

Мета уроку:

- ознайомити з картою подорожі по Країні музичного мистецтва, пригадати правила слухання музики, правила співу, ознайомити з поняттям мелодія та її значенням в музичному творі, ознайомити із творчістю А. Рубінштейна на прикладі інструментального твору;
- розвивати вміння учнів уважно слухати музику та висловлювати власні музичні враження від прослуханого твору, розвивати вміння виконувати ритмічний ланцюжок;
- виховувати інтерес до слухання класичної музики та виконання дитячих пісень українських композиторів.

Тип уроку: комбінований, урок введення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, портрети композитора А. Рубінштейна та автора пісні М. Мазур.

Основні поняття для засвоєння: правила слухання музики; правила співу; поняття мелодія та значення мелодії в музичному творі.

Твори, що вивчаються на уроці: А. Рубінштейн. «Мелодія»; М. Мазур. «Кольоровий світ».

Хід уроку

№	Назва розділу уроку	Зміст	Кількість хвилин
1.	Організаційний момент	Мотивація до навчання. Пригадування, де учні зустрічалися з мистецтвом під час літніх канікул.	3 хв
2.	Новий матеріал	Робота зі схемою «Карта подорожі Країною музичного мистецтва»: знайомство зі станціями навчального року в сфері музичного мистецтва. Поняття мелодія — одноголосне вираження музичної думки, а також музична п'єса ліричного характеру, значення мелодії в музичному творі. Як залежить характер музичного твору від мелодії? Які основні характеристики мелодії музичного твору? Як впливає темп, ритм основної мелодії, тембр музичного інструмента (інструментів) на характер музичного твору?	1 хв
3.	Сприймання та інтерпретація мистецтва	А. Рубінштейн. «Мелодія».	3 хв
		Аналіз твору мистецтва: визначення характеру мелодії прослуханого твору, визначення кількості виконавців музичного твору (робота з зошитом).	2 хв

4.	Художньо-творча діяльність		
4.1.	<i>Вокальна діяльність</i>	Виконання поспівки «Мелодія».	2 хв
		Придумування продовження поспівки.	
		Розучування пісні М. Мазур «Кольоровий світ».	5 хв
		Виконання пісні під акомпанемент.	2 хв
4.2.	<i>Творча діяльність</i>	Завдання на вибір вчителя: 1. Творче завдання до сприймання музики «Малюємо руками у повітрі». 2. Створення малюнка до музичного твору. Робота в зошиті. 3. Розпізнавання музичного інструмента, який виконує мелодію музичного твору. Робота в зошиті. 4. Створення колажу на тему «Пісенна Україна», добираючи яскраві, радісні кольори з використанням зображення державних та народних символів нашої Батьківщини.	10 хв
4.3.	<i>Фізкульт-хвилинка</i>	Виконання рухів під відеоролик.	2 хв
4.4.	<i>Ігрова діяльність</i>	Гра «Музичні журналісти».	2 хв
		Гра «Танцюємо разом». Виконання таночку-імпровізації до пісні.	2 хв
4.5.	<i>Музикування</i>	Створення музичного супроводу до пісні на шумових інструментах.	2 хв
5.	Комунікація через мистецтво	Перегляд відеоролика «Музична скарбничка України» та його аналіз. Обговорення теми «Музична скарбничка України», «Мелодія та її значення в музичному творі». Оцінювання власної творчої діяльності та діяльності інших учнів.	2 хв
6.	Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія	Яке значення має мелодія музичного твору? Як надати характеристику мелодії? За якими характерними ознаками?	1 хв
7.	Підсумок уроку	Визначення власних емоцій від уроку.	1 хв

Опис проведення гри «Музичні журналісти»

Учитель: пропонує учням об'єднатися в групи й обрати «музичних журналістів» та радить учням провести опитування серед учнів класу, кому яка музика подобається: вокальна чи інструментальна; класична, народна чи естрадна.

Педагог запрошує учнів записувати на аркуші паперу кількість прихильників вокальної, інструментальної, класичної, народної чи естрадної музики.

Вчитель пропонує дітям наприкінці гри підрахувати кількість однакових відповідей. Потім — підбити підсумки та зобразити їх у вигляді схеми «Музичні уподобання класу».

Пояснює, що для створення схеми необхідно зобразити схематично кількість прихильників в одному малюнку (наприклад, зобразити кола прихильників вокальної, інструментальної, класичної, народної чи естрадної музики, або зобразити кількість зображенням нотками — чим більша кількість прихильників, тим більша кількість ноток тощо).

В кінці проведення гри педагог підбиває підсумок і визначає разом із учнями кількість прихильників класичної, естрадної та народної музики в класі, скориставшись малюнком схеми.

Учні: слухають уважно пояснення правила проведення гри, потім проводять опитування школярів: ходять по класу та записують кількість прихильників вокальної, інструментальної, класичної, народної чи естрадної музики. В кінці проведення гри журналісти разом на дошці або на аркуші паперу А-5 схематично зображають загальні результати опитування.

Опис проведення творчого завдання «Малюємо руками у повітрі» (творче завдання для сприймання музики)

Учитель: пропонує послухати уважно музичний твір, а потім створити із сусідом/сусідкою по парті по черзі руками у повітрі уявний малюнок до музичного твору. Вчитель пояснює, що спочатку це робить перший учень, а його сусід/сусідка уважно спостерігають та розгадують «малюнок» і називають сюжет уявного малюнка, а потім, навпаки, другий учень розпочинає демонструвати уявний малюнок, а перший учень — сусід/сусідка по парті уважно роздивляються і розгадують малюнок.

Учні: слухають уважно пояснення, по черзі під музику демонструють малюнок, створений у повітрі руками, розгадують його та міняються ролями.

Опис проведення творчого завдання «Малюнок до музичного твору» (робота в зошиті)

Учитель: пропонує послухати уважно музичний твір, а потім створити малюнок до музичного твору та дібрати відповідні до настрою та характеру твору кольори, які допоможуть виразити настрій учня/учениці та настрої самого музичного твору.

Учні: слухають уважно пояснення, по черзі під музику демонструють малюнок, створений до музичного твору.

Опис проведення завдання на перевірку знань з теми уроку № 1 «Мистецька мандрівка» (робота в зошиті)

Учитель: пропонує дописати пропущені слова у значенні поняття «мелодія».

Мелодія — _____ вираження музичної думки, а також музична _____ ліричного _____.

Опис проведення гри «Танцюємо разом»

Учитель: пропонує послухати уважно мелодію пісні, розучує зі школярами 1-й куплет та приспів, а потім пропонує виконати таночок-імпровізацію до пісні М. Мазур «Кольоровий світ». Вчитель пропонує заспівати пісню під супровід інструмента з друзями та спробувати рухами рук у повітрі зобразити зміст куплетів та приспіву та виконувати на імпровізації власний таночок під пісню.

Учні: слухають уважно пояснення, розучують мелодію пісні, а потім всі разом під музику демонструють власний таночок-імпровізацію під мелодію пісні.

Дата _____

Клас _____

Урок 2.

Тема уроку. Мистецька мандрівка

Мета уроку:

— повторити правила роботи з інструментами, повторити та пригадати значення типів кольорів: теплі, холодні, хроматичні, ахроматичні, контрастні, споріднені;

— розвивати вміння учнів уважно переглядати картини, розрізняти види кольорів в них, висловлювати власні мистецькі враження від перегляду твору образотворчого мистецтва — пейзажів різної пори року, розвивати вміння заповнювати схему;

— виховувати інтерес до творів образотворчого мистецтва — живопису та виконання малюнків за темою в обраних техніках.

Тип уроку: комбінований, урок уведення в тему.

Обладнання: інструменти для роботи з малюнками, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації картин, мультимедійна презентація, портрети живописців, чий картини переглядаємо на уроці.

Основні поняття для засвоєння: повторення правил роботи з інструментами; повторення типів кольорів: теплі, холодні, хроматичні, ахроматичні, контрастні, споріднені.

Твори, що вивчаються на уроці: В. Басалига. Ілюстрація до казки «Брати ведмеди»; К. Моне. «Копиці сіна в Живерні»; В. Шморгун. «Дуб навпроти сонця». Перегляд відеоролика «Кольори літа».

Хід уроку

№	Назва розділу уроку	Зміст	Кількість хвилин
1.	Організаційний момент	Мотивація до навчання. Які види візуальних мистецтв подобаються вам найбільше? Поясніть, чому.	3 хв
2.	Новий матеріал	Мистецький словничок: Повторення правил роботи з інструментами для образотворчої діяльності. Робота зі схемою «Карта подорожі Країною візуальних мистецтв». Що ми будемо вивчати цілий рік? Повторення кольорів: контрастні, теплі, хроматичні, холодні, ахроматичні, споріднені. Гра «Кольори». Виконання пісні М. Мазур. «Кольоровий світ».	2 хв
3.	Сприймання та інтерпретація мистецтва	Перегляд картин як на художній виставці, де представлені роботи на тему «Літо». В. Басалига. Ілюстрація до казки «Брати ведмеди». К. Моне. «Копиці сіна в Живерні». В. Шморгун. «Дуб навпроти сонця».	6 хв
		Аналіз творів мистецтва на вибір. Аналіз картин. Розпізнавання серед творів олійного, акварельного живопису та графіки, розпізнавання кольорів у картинах.	2 хв

4.	Художньо-творча діяльність		
4.1.	<i>Творча діяльність</i>	Аналіз кольорів у картинах (робота в альбомі).	2 хв
		Перегляд відеоролика «Кольори літа».	2 хв
		Створення композиції «Літні канікули» — техніка виконання гуаш або акварель (під звучання твору Й. Гайдна «Дитяча симфонія. Перша частина») (робота в альбомі).	8 хв
4.2.	<i>Фізкульт-хвилинка</i>	Виконання рухів під відеоролик.	2 хв
4.3.	<i>Ігрова діяльність</i>	Гра «Що наплутав художник?» (робота з ілюстрацією по розпізнаванню інструментів художника).	6 хв
5.	Комунікація через мистецтво	Обговорення на тему «Інструменти для створення творів візуального мистецтва», «Наші уподобання в мистецтві».	3 хв
6.	Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія	Назвіть відомі вам теплі, холодні, хроматичні, ахроматичні, контрастні, споріднені кольори. Якими кольорами ви зображаєте літо?	3 хв
7.	Підсумок уроку	Визначення власних емоцій від уроку.	1 хв

Опис проведення гри «Кольори» під звучання пісні М. Мазур «Кольоровий світ»

Учитель: пропонує пригадати та виконати пісню М. Мазур «Кольоровий світ», а потім розказати про свої улюблені види діяльності та техніки в образотворчому мистецтві. Зупиняється на такому засобі виразності, як колір. Учитель з учнями повторює, які є кольори, потім пропонує пригадати, на які групи вони поділяються, та радить об'єднати назви цих груп у пари, пояснити свій вибір: *контрастні, теплі, хроматичні, холодні, ахроматичні, споріднені кольори (робота з підручником)*.

Опис етапів створення композиції «Літні канікули» — техніка виконання гуаш або акварель (під звучання твору Й. Гайдна «Дитяча симфонія. Перша частина») (робота в альбомі)

Учитель: пропонує пригадати свої літні канікули та літні сонячні дні, запитує в учнів: «Яким чином художники зображають в картинах літо? Які кольори ви помітили в картинах?» Педагог пропонує учням пригадати свої літні канікули і події влітку та створити композицію. Вчитель демонструє в підручнику приклади зображення в малюнку сонечка й хмаринок та просить розташувати всі елементи за правилами композиції. Педагог пропонує зобразити дітям себе та своїх рідних або друзів.

Педагог пропонує учням розгорнути альбом або взяти аркуш паперу, розглянути кольори гуаші або акварелі. Вчитель звертає увагу на те, що краще намалювати свою картину однією технікою. Пояснює, що гуаш має яскравий і насичений колір, а акварель — більш прозорий та ніжний.

Педагог пропонує зобразити свої спогади від літнього відпочинку та звертає увагу дітей, що можна зобразити природу або намалювати себе з друзями або батьками. Для створення літнього настрою вчитель під час роботи над малюнком тихо вмикає звучання музичного твору Й. Гайдна «Дитяча симфонія. Перша частина». Педагог підказує і слідкує за тим, як працюють з фарбами діти, чи правильно тримають пензлика, яке положення руки, спини у дітей тощо.

Учні: слухають уважно пояснення вчителя, вигадують сюжет картини та малюють.

Після завершення роботи над малюнком вчитель пропонує учням розглянути роботи однолітків та продемонструвати власний твір.

Опис проведення гри «Що наплутав художник?»

Учитель: пропонує учням розглянути слайд презентації на екрані проектора або демонструє окрему ілюстрацію чи створює власноруч малюнок, колаж на дошці. Педагог звертає увагу на інструменти, які зображені на малюнку чи презентації. Пропонує обговорити, які інструменти підходять до професії художник, а які є зайвими; упізнати, кому із людей різних професій вони належать: столяру, слюсарю, музиканту, архітектору тощо. Педагог оцінює відповіді учнів та підбиває підсумок.

Учні: слухають уважно пояснення вчителя, переглядають ілюстрацію або слайд та називають, що наплутав художник; пригадують і називають інструменти, якими користується художник.

Урок 3.

Дата _____

Клас _____

Тема уроку. В гостях у митців

Мета уроку:

— ознайомити з поняттям композитор та особливостями професії композитора, надати знання про студію звукозапису, обладнання в студії та ознайомити із процесом створення звукозапису в студії, ознайомити із поняттям експромт в музичному мистецтві;

— розвивати вміння учнів уважно слухати музику та надавати характеристику творам музичного мистецтва імпровізаційного характеру на прикладі твору М. Лисенка, висловлювати власні музичні враження від прослуханого музичного твору, розвивати вміння виконувати пісню під фонограму, виконувати музичний флешмоб у вигляді таночку-імпровізації під музику;

— виховувати інтерес до слухання класичної музики українського композитора та виконання дитячих пісень українських сучасних композиторів.

Тип уроку: комбінований, урок заглиблення в тему.

Обладнання: музичний інструмент, програвач, мультимедійна дошка, ілюстрації до музичного твору та пісні або мультимедійна презентація, портрети композитора М. Лисенка та автора пісні М. Мазур.

Основні поняття для засвоєння: в гостях у композитора; особливості професії композитор; знайомство зі студією звукозапису; знайомство з поняттям експромт в музичному мистецтві.

Твори, що вивчаються на уроці: М. Лисенко. «Експромт ля-мінор». Аналіз музичного твору. Перегляд відеоролика «Музика розповідає...». М.Мазур «Кольоровий світ».

Додатковий матеріал до уроку

Хід уроку

№	Назва розділу уроку	Зміст	Кількість хвилин
1.	Організаційний момент	Мотивація до навчання. Перегляд відеоролика «Музика розповідає...»	3 хв
2.	Новий матеріал	В гостях у композитора. Особливості професії композитор. Знайомство із студією звукозапису. Музичний словничок: Експромт — лірична п'єса для фортепіано або скрипки, створена ніби раптово, в результаті імпровізації.	6 хв
3.	Сприймання та інтерпретація мистецтва	М. Лисенко. «Експромт ля-мінор». Аналіз музичного твору.	3 хв
		Аналіз експромту. Добір слів до музичного твору. Робота з підручником.	2 хв
		Добір кольорів до музики.	1 хв
4.	Художньо-творча діяльність		
4.1.	Вокальна діяльність	Виконання посівки «Ми любимо мистецтво».	2 хв
		Виконання пісні М. Мазур «Кольоровий світ».	4 хв
		Виконання пісні під фонограму. Перший куплет виконують дівчатка, другий — хлопчики, третій — усі разом. Запис співу на диктофон. Оцінювання виконання пісні після прослуховування запису.	2 хв

4.2.	Творча діяльність	Добір кольорів до музики. Перевірка знань з теми. Робота в зошиті.	3 хв
4.3.	Фізкульт-хвилинка	Виконання рухів під відеоролик.	2 хв
4.4.	Ігрова діяльність	Гра «Я — композитор/композиторка»	4 хв
		На вибір вчителя: Гра. «Знайди колір». Граємо разом «Танцювальний флешмоб». Робота в зошиті.	2 хв
		Гра «В музичній студії». Знайомство зі студією звукозапису.	2 хв
4.5.	Музикування	«Музичні звуки» (звуковидобування на металофоні та синтезаторі: високі чи низькі, довгі чи короткі, тихі або гучні.)	2 хв
5.	Комунікація через мистецтво	Обговорення на тему «Музика розповідає». Оцінювання творчої діяльності. Визначення власних емоцій від творчої діяльності.	2 хв
6.	Узагальнення вивченого матеріалу. Рефлексія	Як працюють музиканти в студії звукозапису? Який музичний твір ми слухали на уроці? Назвіть його автора. Назвіть звірят, ходу яких можна зобразити високими чи низькими, довгими або короткими, тихими або гучними звуками.	1 хв
7.	Підсумок уроку	Визначення власних емоцій від уроку	1 хв

Опис проведення гри «Я — композитор/композиторка»

Учитель: пропонує пригадати, які бувають музичні звуки за висотою та тривалістю. Педагог радить дітям об'єднатися в групи й обрати музичні інструменти, які можуть видавати різні за висотою і тривалістю звуки: металофон, синтезатор тощо.

Учитель пропонує спробувати створити музику під назвами в двох групах «Веселий дощик», «Слон крокує», «Мишка біжить», «Увага: тривога!». Перша група музикує на металофоні, а друга група — на синтезаторі, потім діти обмінюються музичними інструментами. Учитель пояснює: зобразити дощик чи мишку, що біжить, можна короткими, високими і тихими нотками, а слона чи ведмедя — довгими, низькими та гучними нотками через звуковидобування на металофоні та синтезаторі.

Учні: об'єднуються в малі групи, пробують за бажанням себе в ролі композитора/композиторки та вигадують кожен свою мелодію на синтезаторі або металофоні. Діти обмінюються враженнями від створення власних мелодій.

Опис проведення гри «В музичній студії» (робота з підручником)

Учитель: пропонує дітям уявити себе в музичній студії, розглядаючи разом з ними її зображення або відео про музичну студію. Педагог пояснює, що запис музичного твору на електронні носії забезпечує звукорежисер, цей процес відбувається в студії звукозапису на спеціальному обладнанні. Педагог демонструє музичні треки, які записані в студії звукозапису, і пояснює про довгий процес запису пісні або запису гри музичного твору, що здійснюють звукорежисери разом із музикантами-виконавцями.

Учні: уважно слухають пояснення вчителя, потім розглядають світлини із зображенням студії та за бажанням переглядають відео, яке демонструє процес запису музичного твору на студії. Завершується гра загальним обговоренням та обміном враженнями.

Опис проведення гри «Музичні звуки» (робота з підручником)

Учитель: пояснює, що для проведення гри потрібні металофон, м'ячик та пристрій, із якого лунатиме музика. Педагог пропонує учням стати у коло і під

музику передавати одне одному м'яч. Коли музика зупиняється, той, у кого опинився м'яч, повинен підійти до металофона і заграти ті ноти, які скажуть діти, що стоять в колі. Наприклад: високі чи низькі, довгі чи короткі, тихі або гучні. Далі знову лунає музика, м'ячик «біжить» по руках — і гра триває.

Учні: стають у коло і під музику передають одне одному м'яч. Коли музика зупиняється, той, у кого опинився м'яч, грає на металофоні вказані іншими гравцями звуки: високі чи низькі, довгі чи короткі, тихі або гучні.

Опис проведення гри «Знайди колір» (робота з зошитом)

Учитель: пропонує учням пограти в гру із сусідом по парті. Спочатку перший називає колір, а другий знаходить його на палітрі та показує, потім міняються ролями. Хто швидше знайде необхідний колір?

Учні: уважно переглядають приклади кольорів до музичного твору, а потім грають в парах із сусідом/сусідкою по парті.

Опис проведення гри «Танцювальний флешмоб»

Учитель: пропонує учням послухати уважно характер та ритм музики, а потім спробувати створити з друзями хореографічний експромт до пісні. Рухами рук потрібно відтворити характер музики та передати естафету іншим.

Учні: слухають ритм пісні, підхоплюють естафету — танцюють таночок-імпрровізацію під музику пісні та передають флешмоб іншим.